

УДК 808.26 – 541.2

Святлана Феадосьеўна Бут-Гусаім*канд. філал. навук, дац. дац. каф. беларускай філалогіі
Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. С. Пушкіна***Svyatlana But-Gusaim***Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Belarusian Philology Department
of the Brest State A. S. Pushkin University**e-mail: svfbg@tut.by***АНАМАСТЫКОН ЗБОРНІКА А. К. СЕРЖПУТОЎСКАГА
«КАЗКІ І АПАВЯДАННІ БЕЛАРУСАЎ-ПАЛЕШУКОЎ»**

У артыкуле разгледжана нацыянальна-культурная адметнасць фальклорных паэтонімаў зборніка А. К. Сержпутоўскага, якія не толькі паведамляюць інфармацыю аб дэнатаце, вызначаюць прасторавыя і часавыя каардынаты, але і эксплікуюць звесткі аб ментальнасці беларусаў-палешукоў. Устаноўлены комплекс кодаў культуры, рэалізацыі якіх служаць онімы. Праведзена тэматычная класіфікацыя паэтонімаў. Антрапонімы (уласныя асабовыя імёны, прозвішчы, мянушкі) разгледжаны як значымыя інфарматыўныя адзінкі, у семантычную структуру якіх уключаюцца прагматычны складнік, стылістычны, эмацыйны, ацэначны, экспрэсіўны, сацыяльны адценні значэння, асацыяцыі і іншая інфармацыя экстралінгвістычнага характару, што праяўляецца на ўзроўні антрапанімічнай канатацыі. Разгледжана рэпрэзентацыя тапонімамі і геартонімамі народных казак культурнай і міфалагічнай частак прасторы і часу. Выяўлены тэрытарыяльныя рысы антрапонімаў і тапонімаў. Вызначаны асноўныя заканамернасці ўжывання імёнаў уласных у жанры казкі.

Ключавыя словы: онім, паэтонім, анамастычная прастора, антрапонім, асабовае імя, прозвішча, мянушка, тапонім.

**Onomasticon of the Collection of Stories by A. K. Serzhputovsky
«Tales and stories by Belarusian Poleshuks»**

The article considers national and cultural specific character of folklore poetic names in the collection of stories by A. K. Serzhputovsky, which give the information about the denotate, define the space and time location, and explicit the information about mentality of Belarusian poleshuks. A set of culture codes, which are implemented by onims is singled out. Anthroponyms (personal proper names, surnames, nicknames) are analyzed as meaningful informative units, the semantic structure of which includes the pragmatic component, as well as stylistic, emotional, evaluative, expressive, social shades of meaning, associations and other types of information of extralinguistic character. The author of the article also views the way placenames and geortonyms represent the cultural and mythological components of time and space in folk tales.

Key words: onim, poetonym (poetic name), onomastic space, anthroponym, personal name, surname, nickname, placename.

Уводзіны

Значнай з'явай у гісторыі беларускай фалькларыстыкі, этнаграфіі і мовазнаўства стала выданне ў 1911 г. зборніка «Сказкі і рассказы белорусов-палешуков» А. К. Сержпутоўскага. Каштоўнасць зборніка ў тым, што творы былі запісаны ў аддаленых глухіх кутках Беларускага Палесся ў 1870–1907 гг. ад таленавітых народных казачнікаў і сведчылі аб высокай культуры беларусаў-палешукоў. Запісы Сержпутоўскага раскрываюць шырокую карціну жыцця сялян Беларускага Палесся – паўднёвай часткі Слуцкага і паўночнай часткі Мазырскага павятаў Мінскай губерні. Аўтары чарадзей-

ных, сацыяльна-бытавых казак, небыліц і легенд – таленавітыя народныя казачнікі – выявілі светапогляд, жыццёвую мудрасць і этычныя ўяўленні беларускага селяніна. Акрамя таго, у зборніку вучоны імкнуўся да драбніц захаваць усе адценні і нюансы беларускай народнай гаворкі: саканне і аканне, ненаціскае *i* і *э*, дыялектызмы і інш.

Імёны ўласныя, што функцыянуюць у казках, складаюць анамастычную прастору мастацкага тэксту як адметнага мікрасвету, у якім адлюстроўваецца, інтэрпрэтуецца і ацэньваецца рэчаіснасць. **Анамастычная прастора казкі** – гэта сукупнасць усіх казачных імёнаў уласных, якія канструююць

спецыфічную анамастычную парадыгму, што акумулюе культурна-гістарычную, міфалагічную, этнакультурную і іншую інфармацыю.

Іменаслоў народных казак стаў аб'ектам даследавання сучасных анаматолагаў. Так, у дысертацыі В. Г. Гарбачовай быў разгледжаны змест анамастычнай прасторы рускіх народных і аўтарскіх казак. Складнікі казачнага паэтанімікону былі раскласіфікаваны з пункту гледжання дэнататыўнага зместу. Прааналізаваны структурна-словаўтваральныя асаблівасці казачных імёнаў уласных. Казачны анамастыкон быў апісаны ў культурна-гістарычным і функцыянальна-семантычным аспектах [1]. Для абазначэння імён уласных, якія функцыянуюць у фальклоры, у адрозненне ад імён уласных у мастацкай літаратуры, часам выкарыстоўваюць тэрміны *міфонім* і *фалькларонім* [1, с. 24]. Па прычыне спецыфічнасці фальклорнага твора прапануецца нават вылучыць фальклорную анамастыку ў асобны накірунак. Між іншым, фальклорныя онімы мэтазгодна разглядаць у рэчышчы агульнай паэтычнай анамастыкі, таму што імёны ўласныя ў мастацкім творы і фальклоры выконваюць аднолькавыя эстэтычныя функцыі. Таму варта прытрымлівацца агульнага тэрміна *паэтонім* для абазначэння ўласнага імені, што функцыянуе ў літаратурным творы і ў фальклорным тэксце. Для больш дакладнага акрэслівання сферы ўжывання паэтоніма мэтазгодна карыстацца тэрмінам *фальклорны паэтонім* [1, с. 24]. А. Ф. Рогалеў у грунтоўных дапаможніках «Ономастика художественных произведений» [2] і «Имя и образ: художественная функция имён собственных в литературных произведениях и сказках» [3] вызначыў віды фальклорных паэтонімаў паводле ступені семантычнай актыўнасці – *гаваркія (празрыстыя) імёны і імёны з падтэкстам (імёны-алюзіі)*. Кожны з прыведзеных тыпаў быў праілюстраваны прыкладамі з беларускіх і рускіх народных казак. Вучоным была ахарактарызавана культурна-міфалагічная функцыя фалькларонімаў. Даследчык на шматлікіх прыкладах даказаў: казачныя імёны ўласныя ў большай ступені, чым літаратурныя онімы, дэтэрмінаваны архаічнай культурай, таму што непасрэдна звязаны з генетычнай памяццю народа і з прадстаўленымі ў казках архетыпамі. Узаема-

вязь онімаўжывання і жанру аўтарскай казкі была даследавана Т. У. Дзякавай у дысертацыі «Жанраўтваральныя ўласцівасці паэтонімаў (на матэрыяле англійскай і рускай аўтарскай казкі)» [4]. Анаматолаг разгледзела ядзерна-перыферычныя адносіны ў анімічнай прасторы аўтарскай казкі, ахарактарызавала поліфункцыянальнасць паэтонімаў у прасторы аўтарскай казкі, у тым ліку інтэртэкстуальных імён, прынесеных у аўтарскую казку з народнай [4]. Нацыянальна-культурная інфармацыя антрапанімаў беларускай народнай казкі была прааналізавана Л. І. Хрышчановіч [5]. Анамастыкон народных казак, сабраных А. К. Сержпудоўскім, пакуль не разглядаўся ў лінгвакультуралагічным аспекце.

Іменаслоў зборніка «Казкі і апавяданні беларусаў-палешукоў» характарызуецца выразным нацыянальным і рэгіянальным каларытам. Актualізацыя антрапацэнтрычнай парадыгмы ў мовазнаўстве спрыяла таму, што ўласныя імёны сталі актыўна вывучацца як крыніца інфармацыі аб нацыянальнай і рэгіянальнай культуры. Онімы з'яўляюцца неад'емнай часткай мовы і культуры этнасу. Узнікшыя ў далёкім мінулым, яны захоўваюць у сабе каштоўную інфармацыю як лінгвістычнага, так і культурнага плана, утрымліваюць у сабе сістэму поглядаў і ацэнак соцыуму. Аналіз ужывальных этнасам у пэўныя гістарычныя перыяды і ў пэўным рэгіёне імён можа ажыццяўляцца па матэрыялах анамастыкону фальклорных твораў.

Мэта прадстаўленай працы – выяўленне нацыянальна-культурнай спецыфікі анамастычнай прасторы казак зборніка А. К. Сержпудоўскага з улікам гістарычных традыцый нацыянальнага і рэгіянальнага іменаслову. Дасягненне пастаўленай мэты прадугледжвае вырашэнне наступных задач: сабраць і сістэматызаваць нацыянальна маркіраваны анамастычны матэрыял народных казак; вызначыць культурна абумоўленыя канатацыі антрапонімаў, характэрныя для розных перыядаў айчынай гісторыі; выявіць тэрытарыяльныя асаблівасці паэтонімаў народных казак і выдзеліць гісторыкакультурную інфармацыю з антрапонімаў, тапонімаў, заонімаў, агіёнімаў, геартонімаў, якія адлюстроўваюць менталітэт народа; вызначыць асноўныя заканамернасці ўжывання паэтонімаў у народных казках.

Антрапанімічная прастора зборніка А. К. Сержпудоўскага «Казкі і апавяданні беларусаў-палешукоў»

Лінгвакультуралагічны аналіз анамастыкону народнай казкі ўяўляе сабой устаўленне комплексу *кодаў культуры*, рэалізаваных у розных разрадах імён. Код культуры ўяўляе сабой каштоўнасцю значкую сістэму, што змяшчае інфармацыю пра свет і праяўляецца ў працэсах катэгарызацыі рэчаіснасці. Розныя фрагменты свету, сярод якіх і імёны ўласныя, становяцца асновай кодаў культуры, якія апісваюць свет з пазіцый чалавека [6, с. 86]. Даследаванне анамастыкону чарадзейных, сацыяльна-бытавых казак, казак пра жывёл дазваляе канстатаваць, што ў ім адлюстроўваецца калектыўная моўная карціна свету і сам ён значымы як спалучэнне культурных кодаў, звязаных з духоўнай культурай народа.

Персанажны код культуры прадстаўляюць імёны Бога, святых, легендарных або міфалагізаваных гістарычных асоб, дэманічных істот, імён-характарыстык герояў казак паводле іх сацыяльнага, сямейнага, прафесійнага статусу і інш.

Свет мастацкага твора антрапацэнтрычны, таму ядро анамастыкону зборніка казак А. К. Сержпудоўскага складаюць **антрапонімы**.

Да структурных тыпаў казачнага антрапанімікону адносяцца:

а) аднакампанентныя найменні праз асабовое імя (*Іваньчык, Янка, Міхаль, Бо-рух, Іцко, Матруна*),

б) аднакампанентныя найменні праз мянушку (*Бондар, Каваль, Каваліха, Асілак, Нехай*),

в) двухкампанентныя найменні па формуле «імя + прыдатак», «імя + прозвішча», «прыдатак + прозвішча» (*Іванька-прасцячок, Музыка-чарадзейнік, Даніло Канцавейка, пан Пятроўскі*).

Казачныя формулы наймення адлюстроўваюць гістарычны працэс станаўлення і ўскладнення сістэмы антрапанімікону. Формула іменавання асоб адпавядае сацыяльна-эканамічным умовам дзейнасці чалавека ў пэўны гістарычны перыяд. Сутнасць гэтай формулы вызначаецца не толькі нацыянальнымі, этнічнымі традыцыямі, але і эпохай – гістарычным этапам развіцця гра-

мадства і ўмовай функцыянавання іменнай сістэмы.

У язычніцкі перыяд асноўнай адзінкай называння чалавека было імя, і гэтае імя з’яўлялася прызваннем-мянушкай, якое ўтваралася ад агульных назоўнікаў. «Назвіско», «рекло», «назвіще», «прозвание» (так называліся язычніцкія імёны-мянушкі) даваліся паводле знешнасці (*Сухой, Малюта, Бялай, Чарнява*), характару (*Забава, Майчан, Бяссон*), роду заняткаў, сацыяльнага статусу чалавека (*Халоп, Селянін*), часу і абставінаў з’яўлення дзіцяці на свет (*Знайзён, Прыбытак, Вяшнік, Субота, Чаян, Нячай*) [7, с. 45]. Гэтыя групы онімаў прадстаўлены ў антрапанімічнай прасторы зборніка казак А. К. Сержпудоўскага.

Першую тэматычную групу складаюць язычніцкія антрапонімы, якія характарызуюць род заняткаў герояў. Гаваркія прызванні гэтай групы можна назваць паэтонімамі з міфалагічным падтэкстам. Так, героямі казак «Каваль» і «Каваль Багатыр» з’яўляецца персанаж, надзелены звышстваральнай сілай, звязанай з нябесным агнём, небам. Высокі статус *Каваля* падкрэсліваецца тым, што «у яго спераду на галаве сонейко, а ззаду месячык. Ззяе сонейко, аж вочы слепіць, нельга глядзець» [8, с. 165]. Нябесны агонь здольны ажывіць мёртвую царэўну: «От стаіць *Каваль* на адным мейсцы, бы ўкопаны, а сонейко з яго лба так і свеціць, так і грэе царэўну. І пачала ена памаленьку таяць да таяць, пачаў лёд больш бялець, а потым чырванець» [8, с. 173]. Дэміургічныя функцыі героя праяўляюцца ў тым, што ён булавой разбурае сцены ў палацы валадара царства мёртвых Кашчэя Бяссмертнага: «Пачуў тое *Каваль*, абазліўся, сханіў булаву да й давай перыць у сцену. Як рэзануў раз-другі, дак сцена й рассыпалася, бы порхаўка» [8, с. 173]. А ў казцы «Каваль Багатыр» чудаўным дзіцем Каваля з Каваліхай аказваецца кавалак знічкі: «Зорка трэснула над самым селом на кукі, толькі іскры насыпаліся на землю, й патухла. От адна іскра ўпала Кавалісе к самым нагам, от бы гарачы чырвоны каменьчык. Лежыць кале прызбы каменьчык, ясны як зорка. Спужаліся Каваль з Каваліхай, а потым, як трохі ачухаліся, дак і кажучь у вадзін голас: “Моо гэта Бог нам даў дзіця”. Узела Каваліха той камень, палажыла яго ў пелёнкі й панесла ў хату. Толькі ўздула ена агонь да

запаліла лучыну – бачыць, ажно праўда: у пелёнках лежыць не камень, а такі гожа хлапчук, што не можна й сказаць» [8, с. 40]. У згаданай казцы Каваль перамагае магутнага Змея – прадстаўніка свету цемры: «*Зірне Каваль Багатыр, ажно ў цемнаце вочы змея гараць, як вуголье, ухваціў гэта ён сваю сякеру да як махнуў, дак адразу сатнуў сем дубоў і голаў змею. Вярнуўся тагды ён да гасподы й давай ціхо жыць да пажываць да добра нажываць, да старэнькіх бацька з маткаю дагледаць да шанаваць*» [8, с. 42]. Другое імя персанажа акрэслівае яго фізічную сілу: «*А сіла ў яго такая, што як дасць молатам, дак аж кавадло ў землю хаваецца. І празвалі людзі кавалёваго сына Багатыром*» [8, с. 40].

Надзвычайнымі здольнасцямі надзелены **Музыка**. Настолькі прыгожай была музыка, якую ён граў, што яна ўносіла людзей да неба: «*Музыка як зайграе на сваёй дудачэ, дак адразу ўсе прыціхнуць. От ім здаецца, што якаясь слодыч улілася ім у сэрцэ, а якаясь сіла ўхваціла на плечы й нясе ўгору, к ясным зоркам, у чыстае небо*» [8, с. 31]. Сіла **Музыкі** здольная перамагчы пекла: «*От і зайграў ён да так, што ўсё пекло разлецелоса ў шчэпкі, а чэрці разбегліся па ўсёму свету. От з тае пары чэрці і баяцца Музыкі й больш яго не чапаюць*» [8, с. 33]. На характар заняткаў казачнага героя паказвае гаваркое імя **Бортнік** – чалавек, які даглядаў Божых кузюрак-пчол. Надзелены Богам чарадзейнай сілай Бортнік перамагае Змея, вызваляе царэўну і становіцца царом: «*А на смерці цара стаў цар-стваваць у том царстве Бортнік. Пры ём добра было ўсім людзям, бо ён паметаў, што той самы дужэйшы, хто робіць дзеля людзей і дзеля Бога*» [8, с. 130].

Спалучэнне ласкальнай формы хрысціянскага імені з прыдаткам-характарыстыкай **Іванко-прастачок** трапна акрэслівае сутнасць персанажа – «*благенькага нехлямяжнага хлопца*», які нават вырасшы, стаўшы дарослым, глядзіць на свет дзіцячымі чыстымі вачыма. Менавіта такія людзі блізкія да спрадвечных Божых заповедзяў. Цікавай, на нашу думку, з'яўляецца выказаная ў даследаванні анамастыкону чарадзейных казак В. Гарбачовай думка, што канцэпт **дурань** у казцы апелюе да рыс паводзінаў і сутнасці юродства [1, с. 75], што ўяўляе «наўмыснае старанне здавацца дур-

нем, вар'ятам... Мэтамі ўяўнага вар'яцтва абвясчаюцца абвяржэнне мірскіх каштоўнасцяў, ўтойванне уласных цнотаў, набліжэнне да Божай дабрадаці [9]. Іменна **Іванко-прастачок**, якому тры старцы праз музыку далі надзвычайную сілу і мудрасць, аказаўся здольны адшукаць праўду на зямлі і расказаць пра гэтую праўду людзям: «*Паслухалі тое старцы, галавамі паківалі, усе ліся за інструменты да й загралі. Першы раз загралі – Іванку розум далі; другі раз загралі – у сэрцэ жаласці нагналі; трэці раз ены загралі – язык Іванку развезалі. Зніклі старцы, а Іванко-прастачок стаў ужо не дурачок, стаў за дзело братца да й у свет збірацца*» [8, с. 160]. Сілай музыкі Іванко перамог магутных слуг Змея: «*От з тых часаў слугам Змея ні ўдзень, ні ўночы ані збл спакою, бо беды ены сабе чакаюць, бы вол доўбні. Дудка свішчэ, дудка грае, пошчак па свету гуляе, людзей навучае. Его ні злавіць, ні з гармат не забіць. Ён волно па свету гуляе, ніякіх загарадак не знае; хаць сам без цела, да вялікую сілу мае. Грае, грае, а як прыдзе час, дак усіх ён параўняе. От ты, дудка мая, весялушка мая!*» [8, с. 160].

На месца жыхарства – Палессе – паказвае гаваркое празванне персанажа казкі «Паляшук і чорт». Хітры, знаходлівы **Паляшук** падпарадкаваў сабе нячысціка, прымусяў яго дапамагаць у гаспадарцы і ўрэшце выгнаў у балота. Пасля перамогі **Палешука** «*ўсё меншы да меншы чарцей у балоце, а палешукі множатца да селянца па ўсём Палессі*» [8, с. 182].

Пасля прыняцця хрысціянства на Беларусі з'яўляюцца іншамовныя ўласныя асабовыя імёны, якія прыйшлі да славян з грэчаскай, лацінскай і старажытнаўсходняй моваў разам з календарамі агіёнімаў (імёнаў святых).

Клас каляндарных уласных асабовых імён, найбольш выразна прадстаўлены ў даследаваных казках, здольны акумуляваць у сабе багаты нацыянальна-культурны кантэнт патэнтнага. Найперш гэта выражаецца праз выбар рэальных антрапонімаў для найменняў персанажаў. Сярод іх вылучаюць агульнанародныя ўласныя імёны з нацыянальнага анамастыкону.

Прыкметна выдзяляюцца фанетычна і марфалагічна адаптаваныя на беларускай глебе размоўна-бытавыя формы імён: **Грышко, Янко, Салімон, Іванчык, Абрумка,**

Алёкса, Паўлюк, Семко, Міхаль, Матруна, Ахрэм. Гэтыя онімы выразна вылучаюць носьбітаў беларускай культуры, таму канатацыя такіх антрапонімаў звязана з нацыянальнай спецыфікай.

У кантэксце народных казак выразнікам канатацыі нацыянальна-культурнай спецыфікі з’яўляюцца і этыкетныя формулы звароту: *«Падбег гэто хлапчук к суседу пад акно, патарабаниў у абалонку да й кажэ: “Дзядзько Мікіта, о, дзядзько Мікіта, паглядзі-тко-бо, штось у тваём хлєве вельмі моцно стукае»* [8, с. 78]. Апелятыў дзядзька – паказчык паважлівых адносінаў да старэйшага шанаванага чалавека. У названых паэтонімах фіксуецца правілы моўных паводзінаў прадстаўнікоў беларускага этнасу.

Паэтонімам з канатацыяй нацыянальна-культурнай спецыфікі проціпастаўлены паэтонімы з антрапанімічнай канатацыяй іншамоўнасці, што «суправаджае імёны, якія належаць другой антрапанімічнай сістэме» [10, с. 30]. Гэты тып антрапанімічнай канатацыі вылучаны намі ў наступных асабовых імёнах: *Лейзар, Абрам, Шлёма, Іцко, Борух*. Носьбітамі гэтых паэтонімаў выступаюць прадстаўнікі яўрэйскай нацыянальнасці, якія здаўна жылі на Палессі: *«От як трохі шоршні ўтаймаваліса, самы разумны жыд Борух і кажэ: “Я вазмуса за аджэр, а ты, Шлёма, берыса за мене, Іцко, дзержыса за Шлёму, а Сроль – за Іцка, тагды Хаім да землі дастане”. Пабраліса жыды адзін за другогор, але Борух як адарветца – от усе й паляцелі на землю»* [8, с. 75].

У кантэксце казак са зборніка Сержпутоўскага знаходзім шэраг уласных асабовых імён, што выступаюць носьбітамі канатацыі дыялектнасці. Гэтыя антрапонімы нясуць інфармацыю пра тэрытарыяльную лакалізаванасць рэфэрэнта. Так, у казках вылучаюцца формы імён, якія адлюстроўваюць рысы нацыянальна-дыялектнай мовы: оканне (*Янко, Семко, Іванко*), замену [ф] на [п] (*Нічыпар*) і інш. У творах сустракаем клічныя формы антрапонімаў, якія шырока выкарыстоўваюцца ў палескіх гаворках, напрыклад: *«Прыходзіць туды, ажно там седзіць за сталом калдун-знахор; седзіць, люлька пакурвае, чакае, пакуль хто паўкварты паставіць. “Што, – каа калдун-знахор, – няшчасце, Сцяпане?»* [8, с. 77]. Для перадачы жывой атмасферы беларус-

кай вёскі клічныя формы антрапонімаў ужываюцца ў дыялогах персанажаў.

Выразным прагматычным зместам валодаюць уласныя асабовыя імёны, у якіх выражаны канатацыі эмацыянальнасці, ацэначнасці, экспрэсіўнасці з дапамогай фармальных паказчыкаў: экспрэсіўна-ацэначных суфіксаў *-к- (Семко, Янко, Абрумка, Грышка), -чык- (Іванчык); -юк (Паўлюк)* і інш. Насычаныя канататыўнымі значэннямі антрапонімы народных казак выражаюць шырокую гаму эмоцый і ацэнак: ласку, любоў, грэбаванне, фамільярнасць і інш. Сітуацыя зносінаў, правілы паводзінаў, закладзеныя ў беларускім грамадстве, – гэта своеасаблівы фон для рэалізацыі прагматычнага патэнцыялу антрапанімічных адзінак і ў жывым маўленні, і ў фальклорным кантэксце: *«Жывуць Семко з Матрунаю да Бога хваляць»* [8, с. 91]; *«Што ні рабіў Янко, нічога не зробіць, гроша не нажыве, бо ландар то лішнюю кватэрку залічыць, то за новыя, але гнілыя аборы здерэ два золтых»* [8, с. 72]; *«Спалохаласа жыдоўка, думае, што можэ Абрумка памешаўса»* [8, с. 79]; *«“Схадзі ты, Семко, да споведзі”, – кажэ жонка»* [8, с. 51].

Прыведзеныя прыклады паэтонімаў пацвярджаюць цесную сувязь эмацыянальнага, ацэначнага і экспрэсіўнага кампанентаў у антрапанімічных адзінках, якія здольны дапаўняць адзін аднаго. Станоўчае ці адмоўнае стаўленне чытача да героя твора можа складацца на аснове выбару формы наймення персанажа.

У ліку антрапонімаў народных казак вылучаюцца імёны рэальных гістарычных асоб. Сродкам стварэння атмасферы даўніны з’яўляецца імя расійскага цара, героя казкі «Петро Велікі». Казачнік апавядае, што пасля смерці старога цара *«пашла такая разваруха, што нікому жыцця нема»* [8, с. 146]. Але нарадзіўся ў царыцы, якая схавалася ў добрага чалавека, *Пятро Велікі*, якому *«пакарыліса ўсе князі да каралі»* [8, с. 147].

У казках, запісаных А. К. Сержпутоўскім, сустракаюцца асобныя інтэртэкстуальныя паэтонімы, якія перанесены ў творы з іншага мастацкага дыскурсу – Святога Пісьма. Так, вялікі прарок Салімон *«знаў усё, што робіцца на небе і ў землі, знаў, зачым і дзеля чаго ўсё на свеце так, як е»* [8, с. 93]. Мудры *Салімон* урэшце высвет-

ліў «нашто Бог сатварыў павука, гада і скочку, дагадаўса, што ён і мудры Салімон, а Боскае моцы не знае. Дагадаўса, што ўсё на свеце патрэбна, бо свет не можэ стаць, калі б не было й таго, што нам здаецца ліхім. Праўду кажучь, што без ліха нема й добра» [8, с. 94].

Выразнікамі канатацыі сацыяльнасці з'яўляюцца прозвішчы-паэтонімы. У мінулым паказчыкам прыналежнасці асобы да шляхты з'яўляліся прозвішчы з суфіксамі -ск-, -оўск-, -еўск- і інш. Выразнікам прыналежнасці героя казкі «Дваранін» да шляхецкага саслоўя з'яўляецца таксама апелятыў-прыдатак пан. Праўда, зусім не высакародным дваранінам быў ганарлівы шляхціц, які «сам не меў ні двара, ні падданных, а так сабе валачыўся ад аднаго пана да другога» [8, с. 148]. У казцы бязлітасна высмейваецца шляхціц: «бы сабака на дварэ жыў да на людзей брахаў, батцэ б свае дабро аберагаў» [8, с. 148]. У касцёле на калянях шляхціц выпрошвае ў Езуса «300 рублёў і ніводным рублёў менш» [8, с. 148]. Калі ж ксёндз-жартаўнік апусціў на нітцы 299 рублёў, шляхціц імгненна схапіў грошы. У адказ на абразлівае празванне «кеп» (дурань), думаючы, што абражае яго Езус, шляхціц ганарліва адказвае: «Цо, цо? Я кеп? З ласкі боской естэм **пан Петроўскі**, радавіты шляхціц да патопу да прытым і двоіжанін гэральдэма ўтвердзены, а ты з жыдкоў» [8, с. 149]. У завяршэнні казкі аўтар – Раман Стайковы – іранічна заўважае: «Дак от які быў ганаровы дваранін **пан Петроўскі**» [8, с. 149].

У казках можна сустрэць і парадыйныя імёны, якія прысвойваюцца персанажам з мэтай камічнай ці сатырычнай іх абмалёўкі. «Экспрэсіўна-стылістычная прырода такіх імён заключаецца ў камічным гукавым абліччы, наўмысна кпілівым ці зняважлівым скажэнні сапраўднага імені» [3, с. 68]. У казцы «Іванко-прастачок» парадзіруюцца панскія (шляхецкія) прозвішчы на -скі, у кантэксце твора актуалізуецца ўнутраная форма прозвішчаў, што выяўляе «звярынае» аблічча паноў. Казачнік апавядае пра бязлітаснага Змея, якому служылі паны: «Нема ў іх літасці – з жывого шкуру дзеруць. І пачалі ены лічыць людзей гарэй гаўяда, пачалі саромецца, што самі ены людзі, пачалі выдумоўваць сабе ўселякіе назвіска. Хто назваў себе **змеям**, хто **воўкам** або

медзведзям ці другім зверам, хто **арлом**, **коршакам** ці другою птушкаю, хто якім кольвек дзеравам, і гэ ены ўсе далі сабе назвіска. Толькі людзей называюць ены проста людзьмі, батцэ гэта самае гарэйшае імя. Дак от скуль узеліса паны **Свіньскіе**, **Ваўкі** й другіе» [8, с. 158]. Паранамазійны каламбур (наўмыснае сэнсавое збліжэнне прозвішчаў і агульных назоўнікаў – найменняў звяроў) ператварае фальклорныя паэтонімы у трапныя характарыстыкі «нялюдскай» сутнасці паноў-эксплуататараў.

Выразнікамі канатацыі ацэначнасці з'яўляюцца мянушкі. Сродак характарыстыкі героя казкі «**Нехай**» – мянушка-дэлакутыў, у аснове якой найбольш паўтаральнае ў маўленні селяніна-гультая слова. Мянуска выражае адмоўную ацэнку дрэннага гаспадара: «Алёкса быў вельмі недбалы, гультаеваты мужык. Суседзі кажучь ему: «Алёкса, што ты не залапіш дзіркі ў страсе? Бачыш – хата цечэ!»". А Алёкса смочэ сабе лольку да йкажэ: "**Нехай** цечэ". Ці кажучь: "Алёкса, бачыш – свіне лязыць у вагарод". – "**Нехай** лязыць". – кажэ Алёкса» [8, с. 55].

Канатацыяй нацыянальна-культурнай спецыфікі характарызуюцца **генесіянічныя мянушкі**, у прыватнасці **андронімы** – празванні жонкі, утвораныя ад мянушкі мужа. Так, паэтонімам-празваннем дзейнай асобы казкі «Каваль Багатыр» з'яўляецца **Каваліха**.

«Фонавыя» онімы ў зборніку «Казкі і апавяданні беларусаў-палешукоў» А. К. Сержпутоўскага

Рэпрэзентанты персанажнага і духоўнага кодаў культуры – найменні дэманічных істот. Імёны ўласныя міфалагічных персанажаў **Пошасць** і **Паморак** адлюстроўваюць устойлівыя элементы этнакультурнай інфармацыі, звязаныя з уяўленнямі аб дэманалагічнай прыродзе многіх з'яў. Так, у адной з казак згадваюцца найменні істот, што ўвасабляюць хваробы: «**Бачаць** ены, аж за ракою падышлі к берагу якіясь дзве вельмі страшныя бабы. Косы ў іх расплецены, твар цёмны, бы земля, толькі вочы блішчаць. Падышлі ены к рацэ й просяць дзецюкоў, каб перавезлі іх на другі бераг. Дагадаліся дзецюкі, што гэта не бабы, а **Пошасць** на людзей і **Паморак** на гаўядо» [8, с. 58]. **Пошасць** і **Паморак** – дэмана-

лагічныя постаці павальнай смерці, што ахоплівае людзей і жывёлу. У казках персаніфікаваны ў антрапаморфных вобразах. Набыўшы чалавечае аблічча, усяляк імкнуліся пранікнуць у паселішчы з дапамогай іх жыхароў. Калі ж кемлівы чалавек здагадаўся, з кім ён мае справу, то падманным шляхам пазбаўляўся ад **Пошасці** і **Паморка**. У казцы «Ліхая доля» прадстаўлена адно з вельмі старых уяўленняў-персаніфікацый, што міфалагічным спосабам тлумачыць прадвызначанасць чалавечага лёсу, шчаслівыя і нешчаслівыя яго вырашэнні. **Доля** ў казцы прадстаўляецца амбівалентнай – добрай і благой. Шчаслівая **Доля** – у старэйшага брата: «*За што старшы ні вазьметца, усё ёму йметца*» [8, с. 120]. Нешчаслівая **Доля** – у малодшага: «*А малодшы што ні робіць, як ні б’етца, а ёму нічога не даецца*» [8, с. 120]. Малодшаму ўдалося пабачыць сваю **Долю** – «*дзяўчыну, якая лынды б’е на мяжкуй траўцы да хістаецца на гольцы*» [8, с. 121]. І толькі пасля таго, як селянін узяў **Долю** ў свае рукі – правучыў-пакараў кіем – яна стала спрыяць яму: з’явіліся грошы, гаспадарка пабагацела. Цікавая выснова казкі: «*На свеце толькі той ічасце мае, каму Доля спрыяе, або хто сваю Долю да ў руках трымае. Бо без ушчунку й ад Доля няма ратунку*» [8, с. 121].

Гераінай казкі «Каваль» з’яўляецца **Баба-Яга** – фантастычная істота з антрапаморфнымі рысамі, надзеленая вялікай чарадзейнай сілай. Вобраз Бабы-Ягі звязаны з паняццямі нараджэння і смерці. **Баба-Яга** лёгка пераходзіць у «той» свет, пераносячы туды царэўну: «*Спела царэўна Вянок, надзела на голаў да й хацела іці ў палацы; толькі ось адкуль ні вазміса Баба Яга – касцяная нага на ступе едзе, таўкачом паганяе да памялом след заматае. Пад’ехала ена к царэўне, схпіла ее ў ступу да й памчала неведано куды*» [8, с. 167]. У даследаванні В. Гарбачовай адзначана, што корань **яга** і роднасныя яму працыруюцца ў значэннях «вузкі», «цесны», «душыць, давіць, мучыць», увасабляе персаніфікаванае ўдушша, кашмар [1, с. 84]. Баба-Яга губіць царэўну: «*Па немалум часе вернулася мышка вельмі смутная дай кажэ, што Баба Яга замарозіла царэўну*» [8, с. 160]. Змярцвяе Баба Яга і царэвіча, і асілкаў: «*Кінуўса Каваль туды аж бачыць: лежыць тут царэвіч, бы пласт. Баба Яга абярнула яго ў камень. Ле-*

жыць царэвіч, бы жывы, а кале его поруч у рад лежаць адзінаццаць его дзецюкоў, удалых багатыроў. Усе ены бы зроблены з каменя. Агледзяў Каваль, памацаў гэтых каменных людзей да й пашоў к царэўне. От уходзіць ён у тые ледзеныя палацы, аж там усе з лёду, а моо гэта толькі ўсе перевернуласо ў лёд. От стаяць ледзяныя дзераўлякі; ены абіневелі, батцэ ў велікі мароз» [8, с. 160]. Нельга не пагадзіцца з В. Гарбачовай, якая разглядае фальклорны пэтонім **Баба Яга** як полісемантычны міфаканцэпт, разгалінаваная структура якога прадстаўляе сабой схаваны мікратэкст, што адлюстроўвае міфалагічны комплекс *Продак – Смерць* [1, с. 85].

Дзейная асоба казкі «Каваль» – **Каишчэй**, вядун-варажбіт, для якога **Баба Яга** выкрадае красуню-дзяўчыну і хавае яе ў царстве смерці. На тым свеце праз **Каишчэя** апынаюцца царэвіч і асілкі: «*Расказаў ён, што Баба Яга завезла царэўну к Каишчэю Бессметнаму. Той запёр і трымае ее ў каменных палацах пад дванаццацю замкамі. Кінуўса туды царэвіч з сваімі малайцамі, а Каишчэй Бессмертны як дыхнуў, дак ены ўсе дванаццаць і сталі каменем*» [8, с. 160]. Імя **Каишчэй** прынята асацыяваць са смерцю. Галоўная іпастась **Каишчэя** – «той, хо мае адносіны да касцей». Пры такой інтэрпрэтацыі **Каишчэй** – пасярэднік паміж жывымі і мёртвымі [1, с. 86].

Тапанімічная прастора народнай казкі падзяляецца на культурную і міфалагічную. Культурная прастора – гэта тая частка, дзе жыве герой, дзе ён нарадзіўся і куды накіроўваецца. З культурнай прасторай звязаны наступныя тапанімічныя адзінкі, адзначаныя ў казках, запісаных А. К. Сержпутоўскім: «*Набраў пан з села хлопцаў і аадў іх у Аршаву, а мо й за граніцу вучыць каго на шаўца, каго на каруца альбо рымара, каго на стальмаха, каго на каваля*» [8, с. 66]; «*У глухом Палесі, за балотам, за такою тхланью, што адтуль і свету Божаго не відно, было сельцэ. У том сельцэ была цэрква, старэнькая, закрывіўшаяся*» [8, с. 79]; «*Прапаў гаспадар. Загналі его гдзесь на Капказ, ці што*» [8, с. 82]; «*От звезалі старасту й павелі судзіць, а потым его кудысь саслалі, моо ў Сібер*» [8, с. 83]. Шэраг тапонімаў ужыты ў дыялектнай форме: **Сібер**, **Аршава**, **Капказ**.

Міфалагічная прастора прадстаўлена найменнямі ландшафту, у якім жыве герой (*лес, балота*), а таксама рознымі мадыфікацыямі свету мёртвых. Намінацыя лес у кантэксце чарадзейнай казкі мае асаблівы сакральны сэнс. *Лес* – гэта месца здзяйснення цудаў, памежная прастора паміж царствам жывых і мёртвых. У беларускай традыцыйнай культуры лес уяўляецца як добрая ці суаднесеная са «сваім» светам прастора. Жыхары лесу – татэмныя продкі-апекунны чалавека – мядзведзіца і медзведзяныты (героі казкі «Каваль») ратуюць жыццё жанчыне, дапамагаюць выгадаваць хлопца і перавозаць іх у родную вёску. Сакральным элементам ландшафтнага коду культуры з’яўляецца балота, якое асацыюецца з ідэяй хаосу, дэструкцыі, надзяляецца адмоўнай семантыкай. *Балота* – месца бытавання розных нячысцікаў [11, с. 41]. У казцы «Палешук і чорт» балота – месца жыхарства нячыстай сілы.

Мадыфікацыямі свету нябожчыкаў з’яўляюцца *падземнае царства* і *гара*. Менавіта пад зямлёй Каваль знаходзіць царэўну і царэвіча, якіх замарозіла Баба Яга, ажыўляе іх. *Гара* ў народнай касмаганіі – локус, вертыкаль, якая яднае неба і зямлю. *Гара* – варыянт сусветнага дрэва – звязана з сусветнай воссю, верхам і нізам. Так, чарадзейная памочніца Каваля пчолка «ўзнесла яго на высачэнную гару, спусцілася на землю да й паказвае на крыніцу. Зірне Каваль, аж з гары з-пад каменя жывая вада от так і свішчэ ўверх, бы з дудкі. Набраў Каваль у пляшачку тае вады, напіўса сам і мышку напіў» [8, с. 83]. Жывая вада, здабытая на гары, дапамагае ажывіць у падземным царстве царэўну і царэвіча.

Заонімы казак пра жывёл становяцца рэпрэзэнтантамі *жывёльнага кода* культуры. Жывёлы абазначаны ў прааналізаваных казках праз агульныя назойнікі, але, улічваючы сэнсавую і ідэйную значнасць такіх абазначэнняў у мастацкай парадыгме казкі, іх правамерна адносіць да ліку *паэтонімаў*. Вобразы жывёл – заступнікаў і памочнікаў герояў казкі – захоўваюць архаічныя сувязі з найстаражытнейшымі татэмістычнымі персанажамі першапачатковых родаплемянных міфаў. Так, чарадзейным памочнікам героя казкі «Каваль» з’яўляецца *мышка*: яна дапамагае знайсці жывую ваду, ажывіць Кавалёву кабылку, трапіць у Каш-

чэва царства і ажывіць мёртвую царэўну. З *мышы* ў беларусаў звязана цэлая сістэма ўяўленняў і вераванняў. Існуе павер’е, што ў вобразе *мышы* прыходзяць душы памерлых. Як апекуна і дарадцу (якімі і ёсць продкі) маюць *мышы* чарадзейныя казкі [12, с. 332]. Вобраз гераіні казкі «Каваль» (*Мыш* спрыяе асілку Кавалю ў барацьбе з Кашчэем і Бабай Ягой) адпавядае народным традыцыям.

У вобразах *мядзведзяў* у казцы «Каваль» – водгалас уяўленняў пра продка-татэма, заступніка, абаронцу. Маладзіца ратуе медзведзянят ад шуляка: «*Убачыла тое маладзіца, шкода ёй малых дзетак, схавіла ена ламачыну да як сперазала таго шуляка, дак ён і ногі выпруціў. Тым часам падбегае мядзведзіца. Убачыла ена, што жанчына абратавала медзведзянят і дзякуе ёй: прыпадае к нагам, да ліжа іх, а слёзы з ачоў так і цекуць*» [8, с. 161]. Мядзведзіца ратуе жанчыну і яе маленькага сына ад галоднай смерці. Хлопчык гадуецца з медзведзянятамі, мядзведжая сям’я вывозіць жанчыну і хлопчыка ў родную вёску. Уяўленні пра *мядзведзя* як продка-татэма прадстаўлены ў казцы «Мядзведзь»: «*Мядзведзь перш быў такі ж самы мужык, як і ўсе мы, гарапашнікі*» [8, с. 88]. Паводле казачнага сюжэта, у *мядзведзя* ператвораны мужык-гультай, які краў мёд з борцяў калдуна і за тое быў пакараны: «*Ну, з гэстае пары й ты, й твае дзеці, й усе твае котло будзеце толькі пчол драць*». І абярнуў калдун таго чалавека ў медзведзя. Так от адкуль узяўса медзведзь» [8, с. 89].

Чароўным памочнікам Каваля з’яўляецца *пчолка* – Божая кузурка, ад якой карысць людзям. У міфапаэтычнай мадэлі свету *пчала* стасуецца з сярэдзінай Сусветнага Дрэва. Каваль ратуе пчолку ад павука і атрымлівае за гэта надзвычайную ўзнагароду: «*За тое, што ты мене выратаваў з беды, хадзем, я пакажу табе крыніцу з жывою вадою... От узнесла пчолка Каваля на высачэнную гару, спусцілася на землю да й паказвае на крыніцу. Зірне Каваль, аж з гары з-пад каменя жывая вада от так і свішчэ ўверх, бы з дудкі. Набраў Каваль у пляшачку тае вады, напіўса сам і мышку напіў*» [8, с. 166].

Калі характар прасторавых абазначэнняў і ўжыванне заонімаў і найменняў дэманічных істот дазваляюць выдзеліць языч-

ніцкі локус (язычніцкую парадыгму), то выкарыстанне імён уласных, звязаных з біблейскім дыскурсам (агіёнімаў, геартонімаў, тэонімаў), прадстаўляе хрысціянскую парадыгму матываў і вобразаў у іменаслове народнай казкі.

Духоўны код культуры з’яўляецца адным з базавых кодаў беларускай культуры. Паэтонімы народнай казкі – носьбіты пэўнай сістэмы ведаў, светапоглядных ідэй, уласцівых культурна-гістарычнаму адзінству. Духоўны код у анамастыконе народнай казкі прадстаўлены **агіёнімамі** (імёнамі святых) і **геартонімамі** (назвамі царкоўных свят), якія нагадваюць пра каштоўнасці, эталоны паводзінаў, уласцівыя хрысціянскай культуры. Так, у казцы «Стралцы» малады стралец Семко, каб атрымаць дар трапляць у любую цэль, паслухаў параду старога паляўнічага стрэліць у прычасце, ушчымленае ў асіну (нячыстае дрэва паводле хрысціянскіх уяўленняў). Але чуллівая душа хлопца не дазволіла стрэліць у Хрыста: «Гудзе, стогне лес. І здаецца Семку, што ўвесь свет плачэ. Мотаіно Семку на сэрцу, мотаіно і страіно. Выбраў ён скарэй, як учыў стары стралец, крывую асіну, ушчаміў у сук прычасце, адышоўса, злажыўса й давай цэліцца. Злажыўса, хацеў выстрэліць у прычасце, але бачыць, што там хрэст, а на ём **Хрыстос**, да так жаласліва глядзіць на яго, што ў Семкі й рукі апусціліся. Не можэ стрэляць у **Хрыста**. Кінуў ён стрэлбу, перахрысціўса да давай Бог ногі. Весело шуміць лес, от як песні спевае. Закаўса з тае пары Семко й у рукі браць стрэлбу» [8, с. 51].

Імёны святых ужыты ў казцы «**Ілья і Пётро**». Праўда, прадстаюць святыя ў творы як паны, што не могуць паразумецца праз пыху, фанабэрыю: «Даўно тое было, як ешчэ сам Бог на землі хадзіў. Адаў Бог увесь свет **Ілы і Пятру**. Але, ведамо, гдзе два паны, там ніколі ладу няма. Адзін насылае дождж, а другі – пагоду. Плачуць хмуры, не ведаюць, што рабіць, каго слухаць» [8, с. 43]. А ў казцы «Завісны багатыр» **Святы Пётро**, што вандраваў па свеце і бачыў, як жывуць людзі, падарыў беднаму брату багацце. **Святы Ілья**, які ў свядомасці палешукоў часта атаясамліваўся з богам маланкі, знішчае нячысцікаў, што жылі ў палескіх балотах: «Тым часам **Ілья** кожнае лецячко б’е іх [нячысцікаў] ды нішчыць»

[8, с. 182]. У казках нярэдка ўжываецца тэонім **Бог** – выразнік светапогляду палешукоў-вернікаў: «*Жывуць людзі да **Бога** хваліць*» [8, с. 53]; «*Праўду кажучь: калі **Бог** не дась, та людзі не памогучь*» [8, с. 36]. Гераній казкі «Поп і пустэльнік» становіцца **Божая Маці**, якая папярэджвае палешукоў пра надыход бяды: «*Седзіць на камені вельмі гожа маладзіца. Ена трымае сноп буйнаго жыта да так плачэ, што аж заліваецца. Маладзіца папытала, чаго ена плачэ, а тая й кажэ: “Як жэ мне не плакаць, калі я ведаю, што будзе велікі ўраджай, але не будзе каму яго спажываць”*». Дагадаліся людзі, што гэта была **Божая Маці**» [8, с. 113].

Выразнікамі **духоўнага кода** хрысціянскай культуры з’яўляюцца **геартонімы** – найменні свят, якія пазначаюць час разгортвання дзеяння казак: «*Выбраў сабе самую гожую дзеўку, а на вешняго **Міколу** ены й пабраліся*» [8, с. 91]; «*Было гэта перад **Благавешчаннем***» [8, с. 51]; «*Ужэ й у **Петроўку** апрутца ў кажущка, сядзіць на прызбе да на сонейку грэецца*» [8, с. 52]; «*От гэтак весною, кале **Міколы** паехаў пан аглядаць той маёнтак да й астаўса там на ўсё лето*» [8, с. 98]. Азначальнікам язычніцкай культуры з’яўляецца найменне свята **Купалле**, падчас якога разгортваюцца надзвычайныя падзеі казкі «**Нашоў грошы**»: «*Усе людзі кажучь, што на **Купало** ўночы цвіце папераць, і хто найдзе той цвет, той можэ з ім пайці і ўзяць заклётыя грошы. От на **Купало** згаварыліся дзецюкі йсці ў лес, шукаць цвету папераці*» [8, с. 63].

Паэтонімы казак зборніка А. К. Сержпутоўскага канцэнтруюць у сваім энцыклапедычным значэнні разнастайныя сэнсавыя адценні і асацыяцыі. Феномен казачных онімаў можа быць раскрыты пераважна на міждысцыплінарнай аснове. Напаўненне абранага або наўмысна створанага для намінацыі дэнатата казкі імя асаблівым сэнсам нярэдка абумоўлена не толькі кантэкстам аднаго мастацкага твора, але і больш шырокім культурна-гістарычным і міфалагічным кантэкстам.

Заклучэнне

Аналіз анамастыкону зборніка Сержпутоўскага паказаў, што іменаслоў народных казак уяўляе сабой асаблівым чынам арганізаваны мікратэкст, які адлюстроўвае менталітэт народа, яго культурна-гістарыч-

ныя і міфалагічныя карані. Унутраная форма язычніцкіх і хрысціянскіх імён, прозвішчаў і мянушак утрымлівае сістэму асацыяцый, што існуюць у калектыўнай свядомасці прадстаўнікоў беларускай лінгвакультуры розных перыядаў гісторыі. Разнастайнасць канататыўных адценняў імёнаў персанажаў народных казак выяўляецца як у мове, так і ў маўленні, у якім эксплікаваны багаты прагматычны патэнцыял фальклорных антрапонімаў, іх культурна-гістарычная і сацыяльная інфармацыя. Тапонімы, геартонімы, міфонімы, заонімы, агіёнімы народных казак уяўляюць сабой асаблівым чынам арганізаваныя мікратэксты, якія змя-

шчаюць як уласна моўную, так і культурна-гістарычную, ідэалагічную, міфалагічную і сацыяльную інфармацыю. Аналіз анамас-тычнай прасторы народных казак спрыяе фарміраванню культуралагічных уяўленняў пра асаблівасці беларускага менталітэту.

Матэрыялы даследавання могуць быць выкарыстаны ў практыцы ўніверсітэцкага выкладання сучаснай беларускай мовы, у прыватнасці пры вывучэнні лексікі, словаўтварэння і стылістыкі. Выкарыстанне вынікаў працы будзе мэтазгодным на факультатывах, занятках гуркоў па беларускай мове і літаратуры, падчас правядзення філалагічных конкурсаў і алімпіяд у школе.

СПІС ВЫКАРЫСТАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

1. Горбачёва, О. Н. Ономастическое пространство русских народных и авторских сказок : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / О. Г. Горбачёва. – М., 2008. – 148 л.
2. Рогалев, А. Ф. Ономастика художественных произведений : пособие / А. Ф. Рогалев. – Гомель : Изд-во ГГУ, 2003. – 194 с.
3. Рогалев, А. Ф. Имя и образ. Художественная функция имён собственных в литературных произведениях и сказках / А. Ф. Рогалев. – Гомель : Барк, 2007. – 224 с.
4. Дьякова, Т. В. Жанрообразующие свойства поэтонимов (на материале английской и русской авторской сказки) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Т. В. Дьякова. – М., 2006. – 140 л.
5. Хрышчановіч, Л. «Па імені і жыццё»: антрапанімічная прастора беларускай народнай казкі / Л. Хрышчановіч // Роднае слова. – 1999. – № 5–6. – С. 131–139.
6. Белорусское Поозерье: культура, ономастика, социум : монография / А. М. Мезенко [и др.] ; под науч. ред. А. М. Мезенко. – Витебск : ВГУ им. П. М. Машерова, 2017. – 180 с.
7. Суперанская, А. В. О русских именах / А. В. Суперанская, А. В. Суслова. – Л. : Лениздат, 1985. – 222 с.
8. Сержпутовский, А. К. Сказки и рассказы белорусов-полешуков / А. К. Сержпутовский. – Минск : Университетское, 1999. – 191 с.
9. Юродство [Электронный ресурс] // Википедия. – Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki>. – Дата доступа: 12.02.2021.
10. Зубкова, Л. И. Русское имя II половины XX века в лингвокультурологическом аспекте : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.02 / Л. И. Зубкова ; Воронеж. гос. ун-т. – Воронеж, 2009. – 40 с.
11. Міфалогія беларусаў : энцыкл. слоўн. / склад. І. Клімковіч, В. Аўтушка ; навук. рэд.: Т. Валодзіна, С. Санько. – Мінск : Беларусь, 2011. – 607 с.
12. Беларуская міфалогія : энцыкл. слоўн. / З. Санько [і інш.]. – 2-е выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – 599 с.

REFERENCES

1. Gorbachiova, O. N. Onomastichieskoje prostranstvo russkikh narodnykh i avtorskikh skazok : dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.01 / O. G. Gorbachiova. – M., 2008. – 148 l.
2. Rogaliev, A. F. Onomastika khudozhestviennykh proizvedenij : posobiye / A. F. Rogaliev. – Gomieli' : Izd-vo GGU, 2003. – 194 s.
3. Rogaliev, A. F. Imia i obraz. Khudozhestviennaja funkciia imion sobstviennykh v litieraturnykh proizvedenijakh i skazkakh / A. F. Rogaliev. – Gomieli' : Bark, 2007. – 224 s.

4. D'jakova, T. V. Zhanroobrazujushchije svojstva poetonimov (na materialie anglijskoj i russkoj avtorskoj skazki) : dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.01 / T. V. D'jakova. – M., 2006. – 140 l.
5. Hryshchanovich, L. «Pa imieni i zhyccio»: antranimichnaja prastora bielaruskaj narodnaj kazki / L. Hryshchanovich // Rodnaje slova. – 1999. – № 5–6. – S. 131–139.
6. Bieloruskoe Pooziorje: kul'tura, onomastika, socium : monografija / A. M. Miezienko [i dr.] ; pod nauch. ried. A. M. Miezienko. – Vitiebsk : VGU im. P. M. Masherova, 2017. – 180 s.
7. Supieranskaja, A. V. O russkih imionah / A. V. Supieranskaja, A. V. Suslova. – L. : Lien-izdat, 1985. – 222 s.
8. Sierzhputovskij, A. K. Skazki i rasskazy belorusov-polieshukov / A. K. Sierzhputovskij. – Minsk : Univiersitietskoje, 1999. – 191 s.
9. Yurodstvo [Elektronnyj resurs] // Vikipediya. – Rezhim dostupa: <https://ru.wikipedia.org/wiki>. – Data dostupa: 12.02.2021.
10. Zubkova, L. I. Russkoje imia II poloviny XX veka v lingvokul'turologichieskom aspiekte : avtorief. dis. ... d-ra filol. nauk : 10.02.02 / L. I. Zubkova ; Voroniezh. gos. un-t. – Voroniezh, 2009. – 40 s.
11. Mifalohija bielarusau : encykl. sloun. / sklad. I. Klimkovich, V. Autushka ; navuk. red.: T. Valodzina, S. San'ko. – Minsk : Bielarus', 2011. – 607 s.
12. Bielarskaja mifalohija : encykl. sloun. / Z. San'ko [i insh.]. – 2-je vyd., dap. – Minsk : Bielarus', 2006. – 599 s.

Рукапіс настаніў у рэдакцыю 26.02.2021